

INTERPRETATION. REDEFINING IDENTITY- A CASE STUDY

**Alina Andreica, Assist., PhD, “Iuliu Hațieganu” University of Medicine and Pharmacy,
Cluj-Napoca**

Abstract: Through education, the individual develops, creates his personality and comes to know himself. In most cases, this process is subordinated to some rules, values or institutional habits. Heterogeneous cultural and educational values, permissive to new cultural stimuli (amending, more or less, the identity map) are underlying the mind of young foreign people of Romanian origin - which annually spend time on our territory for educational purposes. We intend to analyze the process of adaptation and integration in the Romanian educational system of foreign students of Romanian origin studying in Romania while noting, at the same time, the extent to which contact with a new culture (re)activates latent inner spirit. We propose a trend from the general to the particular and this case study is a clear expression in this respect.

Keywords: identity, educational system, otherness, integration.

Preliminarii

Doresc să le mulțumesc persoanelor care au alocat o parte din timp pentru a participa la acest studiu, care mi-au împărtășit experiențele lor de viață și mi-au oferit sugestii extrem de utile studiului de față. Ideea cercetării se înscrie în spectrul larg al dorinței profesorului de limbă română de a pătrunde dincolo de perdeaua formală a cursurilor în spațiul multiform al existenței studenților. Așadar, m-au interesat experiențele și motivațiile studenților străini care studiază medicina la Cluj-Napoca, mai precis, studenții străini înmatriculați la linia română de studiu cu un părinte/ambii părinți români.

I. Obiectivele și metodologia cercetării

Acest studiu își propune să surprindă opiniile asupra procesului de integrare al studenților cu rădăcini românești din anul I și al II-lea, prezenți în cadrul Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca. Întrebările de la care am pornit cercetarea au fost: *De ce România ca țară de destinație? Cum e impactul cu mediul românesc? Care a fost experiența integrării? Cum e să înveți un limbaj specializat într-o limbă pe care o cunoști doar în registru familial? Ce înseamnă România pentru un student străin cu sânge românesc?* Pentru a putea răspunde la aceste întrebări, inițial am elaborat dimensiunile cercetării. Acestea s-au redus la: motivațiile alegerii României ca țară de desfășurare a studiilor, cursurile de limbă română (în cazul în care ele au existat), experiența integrării în mediul universitar, iar la final câteva aspecte legate de percepții și sugestii.

Cercetarea de față este una de ordin calitativ. Metoda de culegere a datelor a fost cea a interviului semistrukturat. Am considerat că această modalitate oferă posibilitatea exprimării libere, presărate, de cele mai multe ori, cu detalii semnificative, utile cercetării. În plus, interviul semistrukturat creează o atmosferă „*de încredere și de respect, ceea ce permite respondentului să împărtășească aspecte delicate din viața lui*”¹. Am realizat douăzeci de interviuri în perioada octombrie 2014 – martie 2015. În funcție de locul de proveniență, persoanele cu care am purtat dialogul pot fi împărțite în două categorii: studenți din Uniunea Europeană și cei din afara Uniunii Europene. În funcție de apartenența etnică a părinților lor, aceștia sunt: cu un părinte român sau cu ambii părinți români. Limitele metodei s-ar putea referi la postura intervievatorului. (Predând cursuri de limbă română studenților intervievați, gradul de deschidere, în cazul unora dintre aceștia, probabil, nu a fost unul total). Traectoria cercetării a fost de la particular spre general–radiografierea experiențelor studenților străini înmatriculați la o universitate de stat (UMF, Cluj) ca expresie generală a mentalului tinerilor studenți. În scopul conturării experienței de integrare, a impactului cultural existent, precum și a încercărilor de (re-)definire identitară, am ales studenți din anul I – după aproximativ cinci luni de la poposirea lor pe tărâm românesc – și studenți din anul al II-lea care au trecut de etapa primă a integrării.

II. Migrația în scop educațional –transcrierea câtorva narativități

Fenomenul migrației educaționale reprezintă o dovadă concretă a lărgirii orizontului mentalului colectiv al unui grup– o expresie directă a modernității. La Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca, studenții străini sunt prezenți de peste treizeci și cinci de ani.² Tabloul statistic al grupului țintă al cercetării noastre se prezintă astfel:

Facultatea de Medicină	13 studenți
Facultatea de Medicină Dentară	7 studenți
Facultatea de Farmacie	-

Țările de proveniență ale studenților sunt: Cipru, Germania, Italia, Israel, Palestina, Siria, Ungaria. În studiul de față, am considerat oportună transcrierea cu fidelitate – respectând în totalitate limbajul– a unor narativități (am ales câte un exemplu pentru fiecare categorie analizată mai jos) pentru a surprinde cât mai clar resorturile experiențelor de viață; țara de proveniență și anul de studiu fiind notate la sfârșitul relatării. Am încadrat răspunsurile tinerilor în două mari teme: surse și resurse motivaționale și experiența integrării.

a. (Re-)surse motivaționale

¹Victoria Nedelciuc (coord.), Denisa Ionescu, Daniela Tarnovschi, *Barometrul integrării imigranților. România văzută de imigranți. Povești de viață*, Raport al cercetării calitative realizată de resortisanți ai țărilor terțe, Centru de cercetare și documentare în domeniul integrării imigranților, București, 2013. [www.cdcdi.ro], p. 7.

² Conform declarațiilor făcute pentru *Le Figaro*, La Roumanie nouvel éden des étudiants en médecine, <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2010/01/28/01016-20100128ARTFIG00872-la-roumanie-nouvel-eden-des-etudiants-en-medecine-.php>

„Tatăl meu este palestinian și mama mea româncă. M-am născut la Cluj. La vârsta de șapte ani am plecat în Palestina. Până în clasa a VII-a am locuit în Palestina, în Fâșia Gaza. Am revenit împreună cu familia la Cluj-Napoca – am învățat limba română și am făcut clasa a VII-a, a VIII-a și a IX-a în limba română– tatăl meu făcându-și studiile la Cluj, a lucrat ca medic la o clinică privată de aici. Am fost nevoiți să plecăm și am terminat liceul acolo. Nu m-am putut reintegra, nu-mi plăcea cultura lor, mentalitatea, principiile lor. Simt că am în mine un șoc cultural, tatăl meu e așa, maică-mea a altfel. Acolo la școală simțeam că eram diferită de ei, ei îmi ziceau «româncă», când am venit din România toți se uitau cu ochi străini că nu-s ca ei, a fost foarte greu! Îmi place la Cluj foarte mult. Aici m-am născut, aici am avut cele mai frumoase amintiri. Am avut trei opțiuni de studii și am pus Clujul primul ... și a ieșit!! Eu aici am vrut să ajung. Țsta era visul meu! [...] Eu acolo când mergeam pe străzi făceam într-una comparație între Gaza și Cluj, când mergeam pe străzi eu numai plângeam, mi-aminteam de străzile Clujului. O fost foarte greu, dar a trecut! Nu mai plec de aici! Vreau să fiu medic în România! Eu am ajuns aici foarte greu, am ieșit dintr-un război, Ambasada României ne-a evacuat, am ieșit prin Iordania, am venit cu un avion militar. O fost o experiență destul de grea, dar am învățat multe. Chiar dacă nu era războiul, chiar dacă nu era evacuarea, eu învățam zi și noapte cu gândul că vreau la Cluj. Aveam o foaie în cameră la mine și scriam: «„Iuliu-Hațieganu”, Cluj-Napoca, România» și în fiecare dimineață când mă trezeam vedeam care e scopul meu și ca să fac cât pot de mult să ajung aici și mulțumesc la Dumnezeu că am ajuns unde vreau.” (MD I, Palestina)

„Am terminat școala în Kuveit și e foarte scump acolo și tatăl meu a crezut să învăț în Egipt, dar Egipt nu e foarte bine cultura. Eu am vrut România.” (MD I, Siria)

„Am ajuns în România pentru că am vrut să fac medicina, vreau să fac cercetare, dacă ar fi posibil. De facultatea din Cluj am auzit prin Consulat. Am făcut an pregătitor la Facultatea de Litere, la Cluj. Știam limba română așa cu grai și cu foarte multe greșeli gramaticale. Am rude în România, dar nu ținem legătura cu ele.” (MG II, Ungaria)

b. Experiența integrării

„Studentii străini și oamenii care vin din străinătate ajung într-un mediu când vin în România care are anumite caracteristici și să definim caracteristicile: eu caracterizez studenții români ca fiind extrem, extrem de ambițioși. Ei sunt supuși unui sistem de școală care le pune sub o mare presiune de când sunt mici ... și așa se creează un mediu care e foarte ambițios, concurențial ... Ca student străin intri aici și vezi cât de ambițioși sunt oamenii, cât de mult fac ei pentru școala asta, cât de mult pot să rețină ei totul și să fii într-un mediu din asta înseamnă să ai o tendință să te duci spre mediul ăla, dar mediul ăla e foarte în extrem și e foarte distant de tine. Ca străin să ajungi acolo la nivelul lor e foarte greu, înseamnă să-ți schimbi gândirea, să renunți la anumite lucruri [...] și e foarte greu.[...] Pentru ei ambiția aia e așa de mare că aia e viața lor, dar în școala germană eu am avut timp să-mi dezvolt viața mea pentru mine, în ce direcție vreau eu să ajung ... și părinții mei tot timpul au indus ideea «tu faci aia, tu faci aia!», eu am zis «nu, eu fac ce vreau eu», aia e libertatea ce am învățat-o eu în mediul german.[...] competența socială nu

ajunge să se dezvolte pentru că școala românească privește știința ca și ceva ce informează, nu formează competențe. [...] (MG II, Germania)

„[la primele cursuri] a fost foarte greu, n-am înțeles nimic, am stat blocată și tot m-am gândit că ce o să fac mai târziu, acum nu mă uit așa cum am fost în prima săptămână – în prima săptămână am zis că nici nu mai vin înapoi că n-am înțeles nimic. Cu limba mă descurc, dar nu vorbesc așa bine. În cămin eu stau cu o prietenă din Ungaria și noi vorbim maghiară, adică dialectul din satul nostru – română și ungurește, așa–și în serie am mai mulți [români] care vorbesc maghiară. Încă nu m-am adaptat mai trebuie încă un timp, merg în fiecare vineri acasă pentru că altfel nu pot, dacă nu merg sunt supărată toată săptămâna. (MG I, Ungaria)

„Mă simt ca acasă aici. E un oraș foarte frumos. Mama mea zicea întotdeauna: «să vezi că o să fie greu în prima lună, n-o să poți să te acomodezi!», mie, dimpotrivă, mi-a fost foarte ușor, am fost foarte relaxată din prima zi. Mă înțeleg foarte bine cu colegii.” (MD I, Cipru)

Observații. Sugestii. Concluzii

Prin esența sa, educația presupune un proces de socializare, iar prin educație individul este format în raport cu anumite finalități și norme sociale, cu ajutorul unor mijloace și instituții aferente.³ Studenții străini proveniți din familii românești aleg instituțiile universitare românești – în mod particular, să studieze medicina la Cluj-Napoca, datorită: recunoașterii internaționale a diplomei, prestigiului universității, dorinței părinților lor/sau a lor înșile, insuccesului în țara de proveniență, oportunității de a trăi într-un spațiu multicultural. Motivația educațională, ca tip de învățare planificată, reprezintă, în cazul grupului-țintă ales, un prim pas înspre o redescoperire și/sau redefinire identitară. Pe de altă parte, tinerii o dată ce poposesc pe tărâm românesc sunt supuși unui șoc cultural imens. Trăind într-un mediu în care părinții înșiși fac eforturi în a menține balanța cultural identitară, această clasă este supusă unei presiuni integratoare careia i se face față în virtutea forței motivaționale.

O primă clasă asupra căreia ne-am îndreptat atenția a fost formată din studenți care au avut contact, în egală măsură, cu două spații și culturi (România/țara de origine). În cazul acestora, definirea identitară parcurge un traseu anevois: „Acolo la școală simțeam că eram diferită de ei, ei îmi ziceau «româncă», când am venit din România toți se uitau cu ochi străini, că nu-s ca ei, a fost foarte greu!” – declară o studentă cu un părinte român, crescută în România și Palestina. La nivel lexical dualitatea identitară este exprimată în structuri dihotomice precum: „aici/acolo”, „cultura mea/cultura lor”, „eu/ei”. Pe de altă parte, în cazul acestei clase, forța motivațională de a studia în România este o expresie a unui proiect personal, cu implicații sentimentale profunde: „nu vreau să plec de aici”, „e/era visul meu!”, „Aici am vrut să ajung!” etc. La nivelul discursului observăm prezența pronomelor personale/reflexive ce întăresc ideile enunțate mai sus: „mi s-a deschis o oportunitate”, „mi s-a părut interesant”, „mi-am dorit enorm” etc.

³ Grigore Drondoe, „Morală – socializare – educație – Multiculturalism”, *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu*, Seria Științe Juridice, nr. 1/2009, p. 119, accesibil online: http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2009-01/10_DRONDOE_GRIGORE.pdf

Un alt grup pus sub lupă a fost cel al tinerilor proveniți din familii cu ambii părinți români care s-au dezvoltat într-un singur spațiu cultural. Oportunitatea de a studia în România le oferă acestora posibilitatea de autodescoperire, de analiză a unor comportamente deprinse în mediul familial, formându-le o viziune nouă, necesară comprehensiunii mentalității părinților lor. „[...] pentru mine e foarte frumos să fiu aici să pot să înțeleg și părinții mei mai bine, toată cultura română, de unde provin și poate multe chestii care le-am avut în rădăcinile mele inconștient.” (MG II, Germania) La nivel lexical, asistăm la aceleași structuri dihotomice („aici/acolo”, „eu/ei” etc.), cu precizarea că ele variază în funcție de toposul în care are loc narativitatea. „Mentalitatea de acasă a fost total diferită cu ceea ce se găsește în Germania și pentru mine acasă o fost un loc special [n.n diferit] tot timpulși acuma tot ce o fost special e acuma un mediu normal și totul ce e în Germania e specialpentru că sunt aici.” Pe de altă parte, experiența studiului în România îndepărtează riscul de alimentare a negativismului de multe ori indus de părinți – ca mijloc de protecție împotriva șocului intercultural. „Mama mea zicea întotdeauna: «să vezi că o să fie greu în prima lună, n-o să poți să te acomodezi!», mie, dimpotrivă, mi-a fost foarte ușor, am fost foarte relaxată din prima zi. Mă simt ca acasă aici.” relatează o studentă din Cipru. Având acces la ambele medii culturale – datorită migrației în scop educațional – problema identitară nu e un dat fix, imuabil, ci e percepută ca rezultat al unei alegeri; un construct pe care ei înșiși îl clădesc pas cu pas. Situația dată stimulează relațiile interpersonale/colegiale: „colegii mei încearcă să descopere ce e român și ce nu în mine” MG II, Israel. În interiorul acestei clase – părinți români/un singur spațiu cultural – există o subgrupă care ne-a atras atenția, este vorba despre tineri care au trăit în zonele limitrofe României, medii care au dezvoltat o conștiință identitară solidă. Integrarea acestor tineri este mai lentă („Încă nu m-am adaptat mai trebuie încă un timp, merg în fiecare vineri acasă pentru că altfel nu pot, dacă nu merg sunt supărată toată săptămâna.” MG I, Ungaria), dar posibilă în virtutea găsirii de puncte convergente (în cămin eu stau cu o prietenă din Ungaria și noi vorbim maghiară, adică dialectul din satul nostru – română și maghiară, așa – și în serie am mai mulți [români] care vorbesc maghiară.” MG I, Ungaria). În altă ordine de idei, această subclasă, formată din tineri care au studiat la un liceu românesc percep România ca pe un spațiu capabil să le satisfacă nevoile educaționale.

Un prim pas în vederea integrării se produce la nivelul limbii. Așadar, în ceea ce privește nivelul de cunoaștere al limbii române⁴, tinerii pot fi împărțiți în trei categorii. Prima categorie este reprezentată de studenți cu un părinte român, care au vorbit foarte puțin limba română în mediul familial și care au urmat un an pregătitor în România. Acest prim an a reprezentat pentru majoritatea studenților intervievați un pas important în vederea integrării, un timp destinat adaptării, favorabil diminuării șocului cultural. „Anul pregătitor pentru mine era ca și un fel de barieră, să mă adaptez prima dată cu orașul și cu colegii mei de cameră, să știu cum e viața în cămin [...]” (MG II, Ungaria) În cazul lor, alegerea României ca țară de desfășurare a studiilor este un rezultat al circumstanțelor. „Am terminat școala în Kuveit și e foarte scump acolo și tatăl meu a crezut să învăț în Egipt, dar Egipt nu e foarte bine cultura. Cu mama am vorbit foarte

⁴ Studenții se pot înscrie la secția română dacă dovedesc că stăpânesc limba română (printr-un certificat lingvistic), în caz contrar, ei trebuie să urmeze un an pregătitor anterior admiterii la facultate.

puțin românește. Am făcut un an pregătitor la Cluj.” (MD I, Siria) A doua categorie este cea care stăpânește limba română (limbaj general) și care a ales România ca țară de destinație a studiilor medicale în urma unui insucces personal „Când am văzut că am dat acolo admitere [în Germania] și trebuia să știi 90% din admiterea aia ca să poți să intri, am văzut că n-o să reușesc pe așa de puține locuri disponibile și am decis să plec în străinătate și atunci a fost ușor să aleg România.” (an II, MG, Germania). A treia categorie (strâns legată de cea de a doua din punctul de vedere al competențelor lingvistice) este reprezentată din tineri – care vorbeau limba română fluent anterior poposirii pe acest teritoriu – pentru care România reprezintă concretizarea propriului vis. „Nu mai plec de aici! Vreau să fiu medic în România!” (MD I, Palestina), „Am făcut actele și am aplicat pentru Cluj, era visul meu!” (MD I, Cipru) etc.

Dificultățile integrării în sistemul de învățământ românesc, conform interviurilor realizate, coportă două aspecte. Pe de-o parte, este vorba de adaptare la sistemul românesc, de raportare la informație (*competența socială nu ajunge să se dezvolte pentru că școala românească privește știința ca și ceva ce informează, nu formează competențe*–MG II, Germania) și la student, pe de altă parte, este vorba despre dificultatea învățării limbii române cu specific medical. În mod concret, tinerii străini ajung într-un sistem diferit de cel cu care sunt obișnuiți („Ca și student străin intri aici și ai discrepanța aia între sistemul lor și sistemul din care provii [...] tu ești cel mai mult singur, dacă nu-ți cauți pe cineva care să te ajute, care să-ți arate cum îi stilul român, cum e structurată o carte, dacă nu ai primul pas, ălă care te introduce în sistemul ăla, ieși repede de acolo că te sperie așa de mult cum e discrepanța–MG II, Germania), sistem „populat” de persoane cu cerințe, valori și viziuni distincte („ca student străin intri aici și vezi cât de ambițioși sunt oamenii, cât de mult fac ei pentru școala asta, cât de mult pot să rețină ei totul și să fii într-un mediu din ăsta înseamnă să ai o tendință să te duci spre mediul ăla, dar mediul ăla e foarte în extrem și e foarte distant de tine. Ca străin să ajungi acolo la nivelul lor e foarte greu, înseamnă să-ți schimbi gândirea, să renunți la anumite lucruri ... și e foarte greu!” MG II, Germania). În același timp, aspectul lingvistic (limba română cu competențe specifice) reprezintă, conform declarațiilor studenților, principalul obstacol de care se lovesc studenții în momentul prim al contactului cu sistemul de învățământ românesc („[la primele cursuri] a fost foarte greu, n-am înțeles nimic, am stat blocată și tot m-am gândit că ce o să fac mai târziu, acum nu mă uit așa cum am fost în prima săptămână – în prima săptămână am zis că nici nu mai vin înapoi că n-am înțeles nimic.–MG I, Ungaria; sau „La cursuri e foarte greu, trebuie tot timpul să-mi traduc, am un carnețel unde îmi transcriu și tranduc toți termenii medicali, pentru că eu știu cum se zice în arabă și nu în română.” MG I, Siria; sau „La început a fost foarte greu [la cursuri], cam trei luni o trecut până ce am înțeles ce vroia să-mi zică mie profesoara.” MG II, Ungaria).

Câteva sugestii de ordin practic – oferite de studenți, care considerăm că ar putea îmbunătăți procesul de integrare în mediul universitar românesc și care ar diminua șocul intercultural – pot fi subsumate unor termeni ca *viziune* și *formare/informare*. Iată câteva exemple care ni se par extrem de utile: *Primul pas ar fi ca noi să fim informați prin e-mail [...] [n.n. după scrisoarea de accept a Universității]: uite ce se studiază și ce-i cerut; așa mie mi s-a părut ca aruncat în apă*

rece și «înoată, descurcă-te, ești singur!» Acum în anul doi e mult mai bine, am prietena mea româncă, tot la medicină, în grupa mea, și știu ce se cere, unde trebuie să ajung și acum înot mult mai bine, dar pe ea am cunoscut-o doar după ce am făcut primii pași singur.” (MG II, Germania) sau „În primul an, am foarte singur, când am deschis Papilian și am văzut cum e scris ...!!! Ar trebui să fie o persoană sau un curs de acomodare. Cursul ar fi foarte practic, noi în anul I [în anul pregător de limbă] am putea să începem să citim Papilian și apoi să vedem cum îl prezintă fiecare, adică să învățăm pe studenți să învață pe limba română : ce se cere, cât de mult trebuie să reții; cea mai grea chestie e să-ți dai seama ce e important și ce nu și sistemul român e ca să scrie toată informația și cu asta suprasolicitează studentul [...] Cred că medicina se poate învăța așa, câteva lucruri aplicate pe o bază.” (MG II, Germania)

Concluzionând scurta noastră privire asupra (re-)definirilor identitare, putem afirma, că experiența interculturală a tinerilor străini cu rădăcini românești tinde înspre conturarea „omului multicultural”⁵ un individ care nu recunoaște diferențele etnice și culturale decât ca pe niște limite pe care le înfrânge, devenind treptat un cetățean al lumii. În ceea ce privește impactul cu societatea/mediul universitar românesc, putem afirma că este necesară o reconsiderare a valorilor educaționale, a viziunii asupra alterității și o adaptare în funcție de necesitățile fiecărei culturi în parte – ca strategii viabile pe termen mediu și lung.

BIBLIOGRAPHY:

NEDELICIUC, Victoria (coord.), IONESCU, Denisa, TARNOVSCHI, Daniela, *Barometrul integrării imigranților. România văzută de imigranți. Povești de viață*, Centru de cercetare și documentare în domeniul integrării imigranților, București, 2013.

DRONDOE, Grigore, „Morală – socializare – educație – Multiculturalism”, *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu*, Seria Științe Juridice, nr. 1/2009, p. 3.

MALETZKE, Gerhard, *Interkulturelle Kommunikation. Zur Interaktion zwischen Menschen verschiedener Kulturen*, Westdeutscher Verlag, Opladen, 1996.

Le Figaro, La Roumanie nouvel éden des étudiants en médecine, <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2010/01/28/01016-20100128ARTFIG00872-la-roumanie-nouvel-eden-des-etudiants-en-medecine-.php>

http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2009-01/10_DRONDOE_GRIGORE.pdf

www.cdcdi.ro

www.umfcluj.ro

⁵ P. S. Adler, *Beyond cultural identity*, apud Gerhard Maletzke, *Interkulturelle Kommunikation. Zur Interaktion zwischen Menschen verschiedener Kulturen*, Westdeutscher Verlag, Opladen, 1996, p. 27.